

Korset och Kronan

Nr 147/2023

Jesus säger: Håll fast vid
det du har så att ingen
kommer och tar din krona
(Upp. 3:11)

Israel och de yttersta tingen (1)

Vårt kyrkoår börjar gå mot sitt slut och domssöndagen närmar sig. Vi har då anledning att besinna oss inför Kristi återkomst och den yttersta domens allvar. I samband med den svåra konflikten i Israel med terrorism och krigshandlingar frågar sig många hur man som kristen skall ställa sig till Israel idag. Är det riktigt att staten Israel och vad som händer där är en uppfyllelse av Bibelns profetior?

För att närmare gå in på dessa frågor skall jag i några artiklar belysa vad Skriften lär om de yttersta tingen. En översikt av Israels historia i biblisk tid och något om det moderna Israels framväxt ges också.

GT:s löften om Kristus

I Gamla Testamentet gavs löftet om den kommande frälsaren, Messias, redan direkt efter syndafallet. När djävulen i ormens

Ordet om korset är en
dårskap för dem som går
förlorade, men för oss som
blir frälsta är det en Guds
kraft (1 Kor. 1:18)

Den gode herden
leder sina får (Joh. 10)

gestalt hade lockat först Eva och sedan Adam att äta av den förbjudna frukten kom Guds straff i form av döden in i världen. Det var både den kroppsliga, den andliga och den eviga döden. Till ormen sade då Gud:

”Eftersom du gjort detta, ska du vara förbannad bland alla boskapsdjur och vilda djur. På din buk ska du gå, och jord ska du äta så länge du lever. Jag ska sätta fiendskap mellan dig och kvinnan och mellan din avkomma och hennes avkomma. Han ska krossa ditt huvud och du ska hugga honom i hälen (1 Mos. 3:14-15).

Kvinnans avkomma (säd) är Kristus, som skulle besegra djävulen genom att krossa hans huvud, d.v.s. förstöra all hans makt och till sist kasta honom i den brinnande sjön (helvetet). Men när Jesus besegrade djävulen blev han ”huggen i hälen”, d.v.s. dödad. Ormens gift drabbade Kristus. Men döden kunde inte behålla honom, utan han uppstod igen från de döda och skall så komma tillbaka till den yttersta domen. Så finns hela Bibelns lära om synden, döden och frälsningen redan i dessa korta verser. Detta löfte går som en röd tråd genom hel Bibeln.

Löftet om Israels land

Enligt Bibelns egen kronologi skedde skapelsen c:a 4000 år f.Kr. Under den äldsta tiden blev människorna mycket gamla så att jorden skulle kunna befolkas. Detta skedde under patriarkernas tid fram till Noa. Då hade de flesta människorna tyvärr avfallit från den bibliska predikan och tron på den kommande Frälsaren. Gud straffade därför den ogudaktiga världen med syndafloden, som var en världsvid översvämning då alla som inte tog sin tillflykt till Noas ark gick under. Endast åtta personer blev räddade.

På nytt befolkades så världen och Gud uppenbarade sig för Abraham, som bodde i södra delen av nuvarande Irak. Gud kallade honom att gå till Kanaans land och gav honom löftet:

”Gå ut från ditt land och din släkt och din fars hus och bege dig till det land som jag ska visa dig. Där ska jag göra dig till ett stort folk. Jag ska välsigna dig och göra ditt namn stort, och du ska bli en välsignelse. Jag ska välsigna dem som välsignar dig och förbanna den som förbannar dig. I dig ska jordens alla släkter bli välsignade” (1 Mos. 12:1-3).

Här skall man lägga märke till att Guds löfte gäller både landet och folket. Gud lovade att genom Abrahams efterkommande skulle välsignelse komma över hela världen. Detta löfte var i själva verket ett upprepande av löftet till Adam och Eva om välsignelsen genom kvinnans säd. Denna säd skulle en gång komma inom Abrahams folk. När Paulus i Galaterbrevet talar om Abraham betonar han att ordet ”säd” som här används står i singular. Det syftade på **en särskild person** bland Abraham avkomlingar, nämligen Kristus. Paulus skriver:

Nu gavs löftena till Abraham och hans avkomma [säd]. Det står inte: ”och dina avkomlingar”, som när det gäller många, utan som när det gäller en enda: och din avkomma, som är Kristus (Gal. 3:16).

Guds löfte till Abraham var alltså både att hans efterkommande skulle få ett särskilt land att bo i och att en framtida ättling till Abraham skulle vara Messias, Kristus.

Men Gud ställde Abrahams tro på svåra prov. Han fick hela sitt liv vandra omkring i det utlovade landet och bo på olika ställen. Men landet tillhörde främmande folk. Endast en liten åker fick han köpa av hetiterna, som då bodde där. Det blev gravplatsen för Abraham och Sara och senare också för Isak och Jakob. Det dröjde också mycket länge innan Abraham fick löftets son, Isak. Abraham fick också befallningen att offra denne son. Detta verkade ju orimligt, men Abraham litade på Guds löfte och så kom Guds välsignelse över honom och folket. Gud upprepade sitt löfte till både Isak och Jakob, som efter sin kamp med Gud fick *namnet Israel*.

Tiden i Egypten

Jakobs 12 söner blev stamfäder i Israel. Men de flesta av dem syndade svårt när de blev avundsjuka mot Josef och ville döda honom. Men istället blev han såld som slav och kom till Egypten, där Gud välsignade honom. Bröderna ångrade sin synd och så räddades Israels familj (70 personer) från den svåra hungersnöden och de kom till Egypten. 400 långa år passerade från Guds löfte tills folket äntligen befriades genom Mose. Folket hade då vuxit så att de vuxna, stridbara männen var 600000 personer. Tillsammans med övriga var de troligen flera miljoner. I det märkliga uttåget genom Röda Havets vatten (Exodus) räddade Gud sitt folk och förde dem så till sist till det utlovade landet igen, där Abraham, Isak och Jakob hade vandrat tidigare. Men det skulle inte ske utan svåra problem. Folket ville inte lyssna på Guds ord genom Mose, och straffet blev att de måste vandra 40 år i öknen, tills alla som gått genom Röda Havet var döda. Även Mose hade syndat och måste därför dö

innan folket genom Josua kunde ledas in i löftets land.

Det utlovade landet erövrar

Bibeln säger att de hedniska folk som bodde i det utlovade landet hade syndat svårt och att Israels folk därför skulle kriga mot dem och fördriva dem ur landet. Detta skedde under Josuas tid, då först Jeriko erövrades. Men Israel kom under lång tid att kämpa mot de olika folken, kananéer, filistéer, ammoniter, mohabiter m.fl. Israels folk syndade ofta svårt och därför blev de straffade genom att de främmande folken ockuperade dem. När israeliterna sedan ångrade sig leddes de av domare som Gideon, Jefta och Simson m.fl. att på nytt återta sitt område.

När folket precis som övriga folk ville ha en egen kung var Herren emot detta. Det skulle bara leda till problem. Men Gud tillät ändå att kung Saul kallades och kröntes av profeten Samuel. Men Saul syndade svårt och ersattes därför av David. Under kungarna David och Salomo blomstrade riket, men mot slutet av sitt liv avföll Salomo då han tog sig många hustrur från andra folk med avgudadyrkan som följd.

Deportationer

Vi läser i kungaböckerna om hur stort detta avfall blev, och hur Israels folk delades i två riken, där nordriket (Israel) satte upp avgudabilder i Betel och Dan. Därför gick också nordriket under helt och hållet och samariterna sändes dit istället. De kom att ha en blandreligion.

Även om några kungar i sydriket (Juda) var fromma och reformerade gudstjänsten blev de flesta kungarna i Juda bara värre och värre. Profeter som Jesaja och Jeremia varnade dem, men otron dominerade och folket utsattes för flera deportationer. Först härjade Assyrierna och sedan deras efterföljare Babylonierna. År 586 f.Kr. förstördes Salomos tempel totalt. Många

judar utvandrade då till Egypten. Men huvuddelen av folket fördes bort och levde under sjuttio år i *den babyloniska fångenskapen*, precis som profeten Jeremia hade förutsagt i sin profetia. Jerusalems tempel förstördes och bara några få israeler bodde kvar i det utlovade landet.

Återkomsten

När Perserna tog makten lät kung Cyrus judarna återvända till det utlovade landet. Det skedde under Esra och Nehemja. Ungefär 50 000 judar återvänder under Serubbabels och Jesuas ledning. De mötte stort motstånd när de började bygga upp Jerusalems murar och templet igen. Arbetarna måste ha vapen i ena handen och mura med den andra. Profeterna Haggai och Sakarja understödde arbetet genom sina profetior. Trots alla svårigheter lyckades man bygga upp staden och templet, även om detta blev mycket oansenligare än Salomos tempel, som varit oerhört påkostat. Detta andra tempel kallas Serubbabels tempel, och det invigdes år 516 f. Kr.

Grekerna tar makten

Persernas stora välde gick under genom makedoniern *Alexander den stores* erövringar. Han var mycket ung när krigståget började, och han blev bara 33 år (han levde 356-323 f.Kr.). Alexander var en väldig härförare. Han besegrade Perserna i det berömda *slaget vid Issos* (333 f. Kr.) och skapade sedan under tio år av krigståg världens dittills största rike. Även om detta rike efter hans död delades upp i tre delriken kom det grekiska inflytandet i denna del av världen under mycket lång tid att bestå. Grekiskt språk och kultur dominerade under många århundraden även sedan romarna tagit makten. Det var också därför nya testamentet blev skrivet på grekiska.

För Israel blev den hedniska, grekiska erövringen en katastrof. Templet kom på

nytt att skövas och vanhelgas. Om detta berättas i de apokryfiska *mackabéerböckerna*. Den ogudaktige och förskräcklige *Antiokus IV Epifanes* var den maktlystne kung som genomförde profaneringen. Här följer några citat ur apokryferna (*i den ordning de kommer i böckerna, men ej strikt kronologiskt*).

Förödelsens styggelse

Den femtonde dagen i månaden kislew år 145 lät kungen (*Antiokus IV Epifanes*) bygga den vanhelgande skändligheten på brännoffersaltaret; även runt om i Judas städer byggdes altaren, och man tände rökelse vid husdörrarna och på gatorna. Alla skriftrullar med lagen som påträffades blev sönderrivna och uppbrända. Om man fann någon som ägde förbundets bok eller någon som höll lagen i ära, betydde kungens påbud döden för honom. Månad efter månad fortsatte deras våldsdåd mot alla israeliter som de ertappade i städerna.

Den tjugofemte dagen i var månad offrade de på det altare som blivit uppfört på brännoffersaltaret. Kvinnor som låtit omskära sina pojkar dödades, så som kungen hade förordnat, och de späda barnen hängdes vid halsen på dem. Också deras familjer och de som utfört omskärelsen blev dödade (1 Mack. 1:54-61, citerat ur Bibel 2000).

[Prästen Mattathias Mackabeus och hans söner gjorde så uppror mot grekerna och templet renades. Den mest framstående av sönerna var Judas Mackabeus.]

Vi skriver sålunda till er inför firandet av templets rening och uppmanar er att fira dessa festdagar. Gud har räddat hela sitt folk och gett arvlandet åt oss alla, liksom kungaväldet, prästämbetet och heligheten, så som han hade lovat i lagen. Och till honom står vårt hopp: han skall snart visa oss barmhärtighet och samla oss från jordens alla länder till den heliga platsen, ty han har räddat oss ur stora olyckor och låtit platsen renas (2 Mack. 2:16-18).

När Antiochos, som fått tillnamnet Epifanes, hade tillträtt regeringen efter Seleukos bortgång lyckades Onias bror Jason skaffa sig översteprästämbetet genom mutor; i en böneskrift lovade han kungen 360 talenter silver och dessutom 80 talenter ur en annan inkomstkälla. Därtill utfäste han sig att betala ytterligare 150 talenter om kungen ville ge honom tillstånd att utan någons inblandning bygga en idrottsanläggning och skapa en ungdomsorganisation och att registrera invånarna i Jerusalem som medborgare i Antiochia...

v. 13 När nu den gudlöse Jason, den falske översteprästen, överskred alla anständig-hetens gränser, ledde det till en sådan entusiasm för allt grekiskt och en sådan spridning av de utländska sedvänjorna att prästerna inte längre brydde sig om sin tjänstgöring vid altaret...

v. 39 I Jerusalem förgrep sig Lysimachos flera gånger på templet, med Menelaos samtycke. När ryktet om detta trängde ut samlades folket i protest mot Lysimachos, som redan hade förskingrat en mängd guldföremål. Då massorna hetsade upp sig och fylldes av raseri delade Lysimachos ut vapen åt omkring 3 000 man och inledde själv våldsamheterna. Befälet fördes av en man som hette Auranos; han hade uppnått hög ålder men också nått en hög grad av dårskap (2 Mack. 4:7-40).

När budskapet om det som hade inträffat nådde kungen fick han intrycket att det var uppror i Judeen. Han bröt upp från Egypten i vilt raseri och lät sina trupper besätta staden. Soldaterna fick order att bruka vapnen skoningslöst mot alla som kom i deras väg och att hugga ner dem som försökte fly upp i husen. Och de dödade unga och gamla, de mördade kvinnor och barn, de slaktade flickor och spädbarn. På den korta tiden av tre dagar skördades 80 000 offer; 40 000 dödades i

massakern och lika många såldes som slavar.

Men kungen nöjde sig inte med detta utan understod sig också att gå in i det tempel som är heligast på hela jorden. Han fördes dit in av Menelaos, som redan förut hade förrått lagen och fosterlandet. Med sina orena händer grep han de heliga föremålen, och gåvorna som andra kungar hade låtit ställa upp för att öka platsens glans och ryktbarhet rafsade han ihop med sina smutsiga fingrar (2 Mack. 5:11-16)

En kort tid senare skickade kungen ut athenaren Geron för att tvinga judarna till avfall från fädernas lag, så att de inte längre skulle låta Guds lag styra sina liv. Han skulle också vanhelga templet i Jerusalem och viga det åt den olympiske Zeus, likaså templet på Gerisimberget åt Zeus, främlingsbeskyddaren – det var ju främlingar som bodde på platsen.

Ondskans anstormning var svår och påfrestande på alla sätt. Hedningarna fyllde templet med vilda fester, förlustade sig med hetärer, låg med kvinnor inne på det heliga området och förde dit ting som inte får finnas där. Altaret var fullt av otillåtna offer som lagarna strängt förbjuder.

Man kunde inte hålla sabbat eller fira fädernas högtider eller ens bekänna sig som jude. Folket fördes varje månad på kungens födelsedag med brutalt våld till fester där de måste äta offerdjurens inälvor, och när Dionysosfesten inföll tvingades de att gå i processionen till Dionysos ära med murgrönskrans på huvudet.

Ett beslut fattades också, på Ptolemaios initiativ, att de grekiska städerna i grannskapet skulle vidta samma åtgärder mot judarna och tvinga dem till likadana offerfester; alla som inte godvilligt gick över till de grekiska sederna skulle dödas. Man kunde inte undgå att se det elände som rådde. Två kvinnor fängslades därför att de hade låtit omskära sina pojkar; man

hängde de späda barnen vid deras bröst, förde kvinnorna runt staden till allmänt beskådande och störtade slutligen ner dem från muren (2 Mack 6:1-10).

Mackabéerna och Herodes

Judas, som kallades Mackabaios, och hans män smög sig obemärkt in i byarna och värvade anhängare bland sina stamfränder. De tog med alla som hade förblivit judendomen trogna och samlade på så vis ungefär 6 000 man. De bönföll Herren att vända sin blick till folket som led under allas förtryck, att ta sig an templet som hade besudlats av de gudlösa, att förbarma sig över staden som höll på att förödas och jämnas med marken och höra när de mördades blod ropade till honom, att minnas hur brottslingar hade dräpt oskyldiga spädbarn och hur hans eget namn hade hädats och att visa sin avsky för ondskan.

När nu Mackabaios hade en styrka samlad var det omöjligt för hedningarna att stå emot honom, ty Herrens vrede hade förbytts i barmhärtighet. När man minst väntade det kom han till städer och byar och stack dem i brand. Han besatte strategiska punkter genom att driva bort manstarka fiendestyrkor från dem, och för sådana anfall tog han oftast nätterna till hjälp. Ryktet om hans skicklighet spred sig åt alla håll (2 Mack. 8:1-8). — — —

Så långt de apokryfiska mackabéerböckerna. Mackabéerna styrde Judéen och kringliggande områden år 140-37 f.Kr., då de efterträddes av kung *Herodes den store*, som levde 73-04 f.Kr. Han påbörjade den renovering av templet som fortfarande pågick under Jesu tid. Eftersom Jesus föddes då Herodes var kung måste hans födelse dateras till något eller några år före år 4 f.Kr. Vår tideräkning är alltså något felaktig beroende på bristfällig kunskap när den infördes på 500-talet.

Forts. i nästa nummer